

Milan Glavaš¹

PROF. DR. SC. ZLATKO VAJDA – STRUČNJAK, ZNANSTVENIK, VIZIONAR

UVOD

Nakon završetka 2. svjetskog rata u društvu i pojedincima postojala je svijest i veliki entuzijazam za napretkom materijalnih i društvenih dobara. Visoko obrazovani ljudi toga doba su ukazivali da se svakovrsni napredak temelji na znanstvenim spoznajama. Uvidjevši takve činjenice donose se odluke o osnivanju znanstvenih istraživačkih centara, odnosno ustanova za pojedine struke. Za početak to su bile tzv. Položajne grupe koje su pripadale Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva.

U ono vrijeme bio je veliki problem manjkavost vodećega stručnoga kadra. Za voditelje položajnih grupa postavljali su se dokazani stručnjaci

U isto vrijeme kao iskusni stručnjak, znanstvenik i honorarni nastavnik Zaštite šuma na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu postojao je čovjek sposoban za vođenje i razvijanje znanstvenih i stručnih poslova u šumarstvu, a to je bio doktor znanosti Zlatko Vajda, inženjer šumarstva. On je 31.12.1945. godine postavljen za referenta položajne grupe u Zavodu za praktična šumarska istraživanja kod inistarstva poljoprivrede i šumarstvo u Zagrebu. Na toj je dužnosti ostao dvije godine. Iz tadašnjega Zavoda razvijale su se istraživačke jezgre i konačno Šumarski institut, Jastrebarsko. Prilikom obilježavanja 30 godina postojanja Šumarskoga instituta Jastrebarsko u studenome 2005. godine ukazali smo na stručno, znanstveno i ljudsko djelo prvoga znanstvenog voditelja Instituta, dr. Zlatka Vajde, kao što to prikazujemo u ovome radu.

Životni put

Zlatko Vajda je rođen 16.11.1901. godine u Čajkovcima kod Đakova. Na realnoj gimnaziji u Osijeku maturirao je 1920. godine. Šumarski studij na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu završio je 1924. godine. Slijedeće (1925.) godine započinje njegov radni vijek u taksaciji Direkcije šuma u Zagrebu. Nakon toga prelazi u Ogulin. U Ogulinskoj imovnoj općini radi 1926. – 1927, u koje je vrijeme položio državni ispit za samostalno vođenje šumskoga gospodarstva. Od 1928. – 1940. godine radi kao upravitelj Državne šumske uprave Ogulin. Od 1941. – 1945. godine radi u Zagrebu u taksaciji Šumarskog odjela Banske uprave. Na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu zapošljava se kao honorarni nastavnik

¹ Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Svetošimunska 25, 10000 Zagreb, Croatia

1945. godine. Zadržavajući isto radno mjesto 1946. – 1947. referent je V položajne grupe u Zavodu za praktična šumarska istraživanja u Zagrebu – preteča današnjega Šumarskog instituta, Jastrebarsko.

Disertaciju pod naslovom „Studija o prirodnom raspoređivanju i rastu smreke u Gorskom kotaru“, napisanu za vrijeme rada u Ogulinu, obranio je 1932. godine. Na osnovu toga Sveučilište u Zagrebu promoviralo ga je u čast doktora šumarskih znanosti. Slijedi njegov znanstveni uspon. Za honorarnog nastavnika iz Zaštite šuma izabran je 1945. godine na tadašnjem Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu. Na istom fakultetu habilitirao je 1947., a u svojstvu docenta radi od 1948.- 1952. godine kada je postao izvanredni profesor. Redoviti sveučilišni profesor postao je 1955. godine i u tom je svojstvu radio na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu do 1972. kada je umirovljen.

Životni put gospodina prof.dr.sc. Zlatka Vajde završio je 1987. godine u Zagrebu gdje na mirogojskom groblju vječito počiva.

Nastavni rad

Gospodin Zlato Vajda započinje svoj nastavni rad 1945. godine kada je izabran za honorarnog nastavnika zaštite šuma na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu. Tijekom daljnjeg rada svestrano je razvijao zaštitu šuma, a za neke dijelove razvio se u vrsnoga specijalistu. Ispravno je uočio povezanost uzgajanja i zaštite šuma, pa ih je u mnogo slučajeva prikazivao kao cjelinu. Predmet Zaštita šuma predavao je do odlaska u mirovinu (1972.), odnosno 56 semestara. Kroz to razdoblje utjecao je na razvoj zaštite šuma i odgoj brojnih stručnjaka i znanstvenika na tom polju. Kao znanstvenik širokog profila na šumarskom fakultetu u Zagrebu predavao je još slijedeće predmete:

Uprava šuma od 1945. do 1949. godine

Lovna privreda od 1947. do 1949. godine

Meteorologija i klimatologija od 1952. – 1953. godine

Uzgajanje sa zaštitom šuma od 1953. – 1958. godine

Osnove šumarstva od 1958. do 1972. godine.

Posljednja dva predavao je studentima drvno-industrijskog (tehnološkog) smjera. To se potkrepljuje činjenicom da je jedno vrijeme (1953. – 1958.) postojao predmet Uzgajanje sa zaštitom šuma kojega je predavao prof. dr. sc. Vajda.

Iz prikazanoga je vidljivo kako je prof. dr. sc. Vajda na redovnom studiju ukupno predavao 6 predmeta.

Prof. dr. sc. Zlatko Vajda pripada plejadi profesora koji su 60-tih godina prošloga stoljeća utanačili poslijediplomski studij na Šumarskom fakultetu u Zagrebu. Upravo je on bio voditelj i predavač zaštite šuma na poslijediplomskom studiju. Dapače Zaštitu šuma na tom studiju predavao je i nakon odlaska u mirovinu.

Stručna i nastavna djelatnost

Prof. dr. sc. Zlatko Vajda ukupno je proveo 22 godine u šumarskoj operativi tj. u Ogulinu. S obzirom na poslove kojima se bavio u Ogulinu, pogotovo uzgaja-

njem šuma, čitav njegov daljnji rad baziran je na spoznajama uzgajanja šuma i složenosti šumskih zajednica. Upravo je to davalo posebnu vrijednost svim njegovim kasnijim stručnim i znanstvenim radovima. Za vrijeme dugogodišnjeg rada u operativi nije bio samo šumar praktičar već i vrlo aktivan znanstvenik. U to vrijeme objavio je znatan broj stručnih i znanstvenih radova. Kao znanstvenik, uz stručne poslove u operativi, istraživao je smreku, a rezultate prikazao u disertaciji pod naslovom „Studija o prirodnom rasprostranjenju i rastu smreke u Gorskom kotaru“ koju je obranio 1932. godine. On je po tome spadao među rijetke doktore znanosti čiji je doktorat postignut iz privrede. Uostalom, to je i danas rijetkost. Godinu dana kasnije disertacija je tiskana u Šumarskom listu.

Zapisano je (Prpić) da je prof. Vajda objavio preko 150 napisa. Mnogi su njegovi napisi popunili stranice Šumarske enciklopedije. Najznačajnije mu je djelo knjiga Nauka o zaštiti šuma tiskana 1974. godine. Vrijedno je istaći i opširna djela Uzgajanje šuma (Šumarski priručnik I, 1946) i Zaštita šuma (Šumarski priručnik II, 1946.) te posljednju knjigu Integralna zaštita šuma iz 1983. godine. Većina njegovih objavljenih radova predstavlja čvrstu povezanost uzgajanja i zaštite šuma, jer je on to sagledavao kao cjelinu. Radove je objavljivao u nekoliko glavnih publicističkih mjesta. Recenzirao je brojne znanstvene i stručne radove, te knjige domaćih i stranih autora.

Posebno se ukazuje na njegov rad „Zadaća zavoda za šumarska istraživanja“ objavljenog 1944. godine.

Osvrćući se na njegove objavljene znanstvene i stručne radove i knjigu nezao bilazno je istaći nekoliko činjenica. Godinama je proučavao i istraživao uzroke masovnoga sušenja pojedinih vrsta drveća i šuma. Objasnio je uzroke sušenja bukve na Učkoj. Istraživao je promjene klime i odraz tih promjena na sušenje šuma. On je ukazao da je klima postala toplija i da to ima velik utjecaj na šume što su tada bila potpuno nova saznanja, a koja su kasnijih desetljeća potvrđena.

Kao veliki vizionar shvatio je opasnost od šumskih požara o čemu je napisao vrlo značajne radove. Objavio je nekoliko radova o zdravstvenom stanju biljaka u šumskim rasadnicima. Na završetku svog stvaralačkog rada svoje spoznaje prikazao je u knjizi Integralna zaštita šuma, objavljenoj 1983. godine.

Na osnovu mnogobrojnih djela prof. dr. sc. Vajda je bio priznati znanstvenik, cijenjen po svojoj originalnosti u našoj zemlji i inozemstvu. Unio je nove vidike u području zaštite šuma, a njegova iskustva jednostavna po praktičnim rješenjima koriste se i danas. To potkrepljujemo činjenicama da je citiran u disertacijama, magistarskim radovima, knjigama, znanstvenim, stručnim i drugim, te diplomskim radovima.

Kao sveučilišni profesor Zlatko Vajda je bio mentor i član povjerenstava u izradi i obrani doktorskih i magistarskih radova (uostalom sudionik je osnivanja poslijediplomskog studija). S ponosom ističemo da je kao član povjerenstva sudjelovao u obrani disertacija uvaženih akademika Dušana Klepca i Mirka Vidakovića. Zanimljivo je da je prigodom obrana postavljao i do 10 pitanja koja su zahtijevala sveobuhvatne odgovore.

Radne dužnosti, članstva i priznanja

Za vrijeme boravka u Ogulinu i nakon položenoga državnog stručnog ispita prof. dr. sc. Zlatko Vajda bio je upravitelj državne šumske uprave Ogulin (1928.-1940.).

Na Šumarskom fakultetu od 1945. do 1972. bio je predstojnik Katedre za zaštitu šuma, dekan od 1954. do 1955., prodekan od 1955. do 1956., te predsjednik Savjeta.

Od 1949. godine bio vanjski suradnik JAZU (HAZU). Bio je član Šumarskoga društva, suradnik u Šumarskom listu, Vanjski suradnik Instituta za fiziku atmosfere i kozmičku fiziku, vanjski suradnik znanstvenih šumarskih institucija i drugih organizacija.

Od 1946. – 1947. godine bio je referent V položajne grupe u zavodu za praktična šumska istraživanja u Zagrebu, današnjega Šumskoga instituta, Jastrebarsko.

Za svoj marljivi rad gospodin prof. dr. sc. Zlatko Vajda odlikovan je ordenom rada reda 1965. godine. Republička nagrada za životno djelo uručena mu je 1975. godine. Prigodom obilježavanja 100 godina izlaženja Šumarskoga lista i 130 godina postojanja Šumarskoga društva (1976.) nagrađen je Poveljom sa zlatnom medaljom. Povodom proslave 125. godišnjice šumarske nastave Šumarski fakultet u Zagrebu dodijelio mu je zasluženu diplomu.

Sigurno je da je prof. dr. sc. Vajda dobio i druga priznanja koja on u svojoj skromnosti nije isticao.

ZAKLJUČAK

Prof. dr. Zlatko Vajda je u šumskoj operativi proveo 22 godine, a poslije toga je postao izuzetno sposoban znanstvenik. Za njega je prof. B. Prpić napisao da pripada u red skromnih i marljivih znanstvenika i da ga je posao u nastavi i obradi članaka uvijek veselio, te da je izuzetan primjer stručnjaka operativca koji je dao velik doprinos u šumarskoj znanosti i visokoškolskoj nastavi.

Sigurno je da je prof. Vajda bio šumar širokih pogleda na struku. Ukazivao je na široke aspekte domaćeg i inozemnog šumarstva. Bavio se je vrstama šumskog drveća, uzgajanjem i uređivanjem šuma, te utjecajem šume na okoliš i zdravlje čovjeka. Poseban je doprinos dao zaštiti šuma.

Kao vrstan stručnjak rukovodio je (1946. – 1947.) ustanovom iz koje je nastao današnji Šumarski institut Jastrebarsko. Kao čovjek bio je plemenit, skroman, tih, nenametljiv i veoma omiljen.

Po svemu kakav je bio, što je radio, koliko je učinio za struku s ponosom sam osvježio sjećanje na njega prigodom obilježavanja godišnjice Šumarskog instituta Jastrebarsko.

Znanstvenici i ljudi kao prof. dr. sc. Zlatko Vajda nama su ponos, a mladima neka budu primjer dobrih djela.